

g l a s e

LETO 7. 22/23. VOCERO DE LA CULTURA ESLOVENA 15. 12. 1960.

OB ŠESTEM LETNIKU

Slovenska kulturna akcija je v šestih letih obstoja izdala pet letnikov svojih knjig. Po sili razmer, v katerih nam je ustvarjati in tiskati, se letniki ne ujemajo s sončnim letom, čeprav smo imeli namen prav v zadnjem letu pohiteti in dojeti čas. Toda razmere na argentinskem gospodarskem in političnem polju z nepreračunljivimi dvigi cen in še manj predvidenimi štrajki so bile vzrok zastanka v izdajanju, pa tudi stiskam ekonomskega značaja, v katerih se je znašla založba. Prav te so nas prisilile, da postavimo založbo na realnejši temelj. Kdar pozna razmere na knjižnem trgu, mora priznati, da so bile cene našim izdanjem znatno "pod ceno". Zlasti bo moral priti do tega prepričanja sleherni, ki bo te dni dobil v roke našo izdajo Zgodovinskega atlasa Slovenije, s katerim smo hoteli dati naročnikom ob petletnem jubileju lepo darilo, knjigo, ki bo že po svoji opremi resnično reprezentativni okras slednjega slovenskega emigracijskega doma, po svoji notranji pomembnosti pa najnazornejša podoba našega naroda v prostoru in času. Mislim, da smo z njim častno zaključili prvo petletje.

Zdaj stopamo v šesti letnik z napovedjo novega programa. Doslej smo vse obljube pošteno držali. Prevarali smo naročnike le s časom, sebe same pa s kalkulacijo. Izučilo pa nas je to, da moramo postati skromnejši v številu izdaj, pa zahtevnejši po njih kakovosti. Ta nas je držala na vidnem mestu v emigracijski književnosti, ta nam je ponesla sloves čez vse kontinente in nič manjšega v domovino, ki nas sicer uradno še zanikuje, stvarno pa naš napor šteje že med vidne uspehe tistega dela naroda, ki mu ni dano ustvarjati v mejah narodne države. Naše delo se tako organsko vrašča v razvoj splošne slovenske kulture, ki je nedeljiva po geografskih, še celo pa političnih mejah, in ima še to srečo, da ustvarja v najtesnejšem stiku s kulturo Zahoda, v polni svobodi izražanja tako v mislih kot v načinu.

Slovenska kulturna akcija bo ohranila v prihodnjem letniku najprej neokrnjeno literarno kulturno revijo MEDDOBJE. Prepričani smo namreč, da z njo izpolnjujemo najpotrebnejše delo: trdno stoječ v duhovni sodobnosti svetovnih kultur hočemo držati kontinuiteto z domovino v preteklosti in sedanjosti ter z ustvarjalnostjo lastno prav temu meddobju časa izražati iskanja in napore svojega duha, pa tudi najintimnejše utripe svojega srca, kot jih more podati le umetnost v vseh svojih oblikah. Revija bo izšla v šestih številkih. Iz gradiva, ki se pripravlja, ali pa je že pri urednikih, naj imenujemo samo že v prvem zvezku pesmi K. V. Truhlarja, noveli Zorka Simčiča in Vinka Beličiča, pravljico Rude Jurčeca, eseje P. Krajnika, Rafka Vodeba, Franceta Dolinarja in drugih. Že v prvem zvezku nastopijo novi sodelavci in obetajo se drugi za drugi zvezek revije. Vsekakor bi hoteli ostati na sedanji višini in jo še poglobiti, zaradi česar je bil v uredništvo privzet tudi g. Rafko Vodeb, saj je Evropa še vedno oblikovalka naj sodobnejše sodobnosti.

Prva knjiga nato bi bila pesniška zbirka Karla Vladimírja Truhlarja z naslovom RDEČE BIVANJE. Pesnik, profesor na papeški univerzi v Rimu, pisec esejev intimnega sožitja z najglobljimi metafizičnimi realnostmi, je tudi v pesništvu pesnik samote in nove zemlje, katere fizični sijaj, kovinasti blesek, dobiva nadnaravni pomen, dotik s samim božanstvom in postane sam novo duhovno rdeče bivanje.

Posebnost te zbirke pa je še ta, da v to "rdeče bivanje" vstopajo osebe iz biblije in evangelijev, Abraham in Agara, predvsem pa Janez Krstnik, ki je že v čudoviti mistični povezavi s samim Jezusom. Pri Truhlarju tudi napol epični motiv preide v liriko neke nadnaravne religiozne slutnosti. Vsa njegova poezija se nam zdi s predmeti barv in oseb potopljen svet v neko kristalno kroglo Večnosti in Prabitnih religioznih realnosti, ki jih impresionizem in realizem ne moreta dojeti. Zrela duhovna poezija, katero emigracija vrednostno protipostavlja realistični stvarnosti zunanjega videza.

Kot druga knjiga, ki bo izšla po Veliki noči, bo zbirka črtic Vinka Beličiča NOVA PESEM. S to knjigo bo stopil priznani tržaški pesnik

Angleška revija Twentieth Century je izdala posebno številko, pri kateri so smeli sodelovati samo tisti, ki še niso prekorali 25. leto. Kritik Christopher Williams je napisal esej o sodobni angleški poeziji in pravi ob koncu:

"Sedaj pa želim podati nekaj misli o reševanju sodobne poezije. Predlogi bodo samo teoretični. Danes je položaj nekoliko podoben tistemu, ko se je v letih 1860 rodila simbolična poezija v Franciji. Nekaj pesnikov se je takrat dokopalo do prepričanja, da je Voltairjev malomeščanski jezik umazan in nečist; šli so in poiskali zasebno besedo s sredstvi novega in zasebnega jezika. Če vse dobro promotrimo, potem moramo danes sprejeti naziranje, da se je simbolizem kot izraz preživel in moramo zato v poeziji izvesti čisto drugačno revolucijo. Zavreči moramo "izmozgovanje besed po njihovem smislu" ali jih odkrivati v njihovem mističnem pomenu; danes potrebujemo pesnika, ki si bo ohranil ritmično zgradbo, ki mu bo najbolj prikladna, pisal pa pri tem v jeziku, ki se in kakor se govori. To je verjetno edini način obnoviti stik med pesnikom in bralcem. Zmagujoča sila pesnika, kakor je bil Bertold Brecht (v Angliji je njegova veljava izredno poudarjena — op. prev.), nikakor ni samo v njegovi politični vsebini, in tudi ne v surovi šali: njegova moč je v preprostosti, ki jemlje sapo in v izredni razumljivosti. Brecht je vedel graditi mostove in govoriti tako, da so ga vsi razumeli. Če moramo imeti pesniški jezik, ki bo različen od socialnega, today bomo našli poezijo samo s posredovanjem njene socialne podstat... Poezija se bo znova rodila, ko bodo pesniki pisali zato, da jih bomo razumeli in ko bo pesem nekaj več ko izumetničena zgradba bolešno zbranih cenenih besed."

Twentieth Century,
november 1960, str. 441.

Prejeli smo že
nekaj izvodov pesniške zbirke

V. K o s

DOBER VEČER, TOKIO!

Dobi se v upravi SKA.
Cena izvodu 120.— pezov.

M E D D O B J E

številka 1 - 2, leto VI
je v t i s k u .

doma in po svetu

— Mohorjeva družba v Celovcu je spremenila prvotni načrt, da bi Vodebov prevod Ricciottijevega Kristusovega življenja izdala v treh zvezkih, od katerih bi moral prvi iziti že letošnjo pomlad. Po novem sklepu bo celotno delo izšlo v eni knjigi. Rafko Vodeb je celotni prevod že dovršil.

— Zbirka aforizmov "Nepočesane misli", ki jo je v Krakovu izdal Stanislav Jerzy Lec, rojen v Lwowu 1909., slovi kot najbolj duhovit in izpiljen primer te literarne vrste v deželah pod komunistično kontrolo. Le čas odjuge je omogočil izid teh elegantnih literarnih izjav. Nekaj zgledov: Najšibkejši člen verige je najmočnejši. Na njem se veriga strga. — Bili so časi, ko so morali sužnje legalno kupovati. — Preneki bumerang se ne povrne, izbere si svobodo. — Ni mogoče "Pesmi svobode" igrati na vladna glasbila. — V popolnem brezvetrju ima celo vremenski petelin na zvoniku značaj. — Analfabeti morajo diktirati. — Strahotne so slabosti oblasti.

— Ulrich Hassler je napisal obširen roman "Noč vseh dni" (Aler Tage Nacht, 1960). Letalski poročnik Friedrich se vrača z letalom iz Aten v Berlin, pa mora zasilno pristati na vojaškem letališču v zasedeni Sloveniji. Prav blizu tega mesta je preživel svojo mladost. Pozneje je šel po svetu in postal slaven pianist. Za nekaj dni se torej mora družiti s tipičnimi etapnimi svinjami in krajevnimi veljaki, tovariši svoje mladosti. Iz tega pokvarjenega okolja zalagajo z ženskami javne hiše. Grofovski grad v bližini (Kodeljevo, Dornava, Borl?) so spremenili v igralnico, kjer igrajo za fantastične in nemoralne stave. Orgije in popivke trajajo po cele dneve in noči ob "zakriti" udeležbi slovenskih komunističnih in partizanskih veljakov. Vsaka stran Hasslerjeve knjige je natrpana s svetoboljem. Pisec je hotel napisati ne samo vojni roman, ampak skuša tudi razmišljati o človekovih odnosih do Boga in sveta. A kritika prav s tem njegovim modrovanjem ni zadovoljna.

— Jaspersova učenka Hannah Arendt v zajetnem delu Vita activa oder Vom taetigen Leben (1960) analizira tri temeljne dejavnosti človeka: govori o človeku kot udu delovnega občestva, ki ga danes ograža napredujoča tehnizacija in automacija. Na nov način je homo faber postavljen v nasprotje z animal laborans. Iz tega izhodišča pride Hannah Arendt do pomembne kritike marksizma in moderne tehnične civilizacije.

in pripovednik tudi v redne izdaje Slovenske kulturne akcije. Petnajst črtic, od teh deset še nikjer priobčenih, je zbral Beličič v zbirko, ki jo je razdelil po motivnosti v tri dele. Prvi del obsega črtice žalostnega zemeljskega značaja, drugi del vedrejšega družinskega življenja z otroki v središču in doživljanju lepot ob njih, zadnji pa posega že v višji, skoraj religiozni svet ob polnosti praznikov in meditacij. Ta zadnji se zaključuje s črtico Nova pesem, ki daje naslov vsej zbirki, obenem pa kaže tudi smer razvoja tega "pesnika v pripovedništvu".

Kot tretjo knjigo pa bomo izdali povest *Rude Jurčeca* CARMEN DE PATAGONES, v kateri lušči pisatelj iz sveta Patagonije ljudi sodobnosti v prerez duhovnih konfliktov, ki so njegovemu peresu blizu.

Založbo in naročnike, prijatelje in bralce pa bo vezal v enotnost GLAS, ki bo skušal še naprej ohranjati svojo koristnost v dosedanji meri.

Trije zvezki revije MEDDOBJE (šest števil), ena pesniška zbirka in dve zbirki proze, bo redni knjižni dar šestega letnika Slovenske kulturne akcije. Omejili smo tako svoj obseg na osnovnejše poudarke našega ustvarjanja in upamo, da bomo z njimi dobro pokazali pred svetom in domovino pomembne vrednote naše emigracijske, to je — nematerialistične publicistične in umetnostno ustvarjalne višine. Upamo, da bodo naročniki spoznali pomen tega dela in podprli našo pot tudi to leto, ki pomeni za nas čas na prelomu, da nam bo mogoče v prihodnjih letih napraviti še zagon više, pa tudi širše.

Cena letniku v Argentini je 600.— pezov, v ZDA pa 15 dolarjev. Podrobnosti o naročbi bomo še objavili.

ŠKOF GREGORIJ ROŽMAN IN SLOVENSKI CIRIL-METODIJSKI APOSTOLAT

(Ob prvi obletnici njegove smrti.)

Šele, ko so v času protestantske verske revolucije tujerodni hierarhi prepustili vodstvo ogroženega katolicizma v osrednji slovenski pokrajini sinovom domorodnega slovenskega ljudstva (ko je bil narod že stoletja krščanski), so bili dani pogoji za poživitev čaščenja sv. Cirila in Metoda med Slovenci. Veliki ljubljanski škof Tomaž Hren, potomec narodno zavednega ljubljanskega meščanstva, je dal novega življenja kultu svetih bratov, "nationis slavicae apostolorum ac patronum... huius nostrae nationis slavicae", kakor jih sam imenuje. Hren ni samo prvi znani častilec sv. Cirila in Metoda kot naših slovanskih apostolov v vrsti ljubljanskih škofov, je tudi prvi, ki je dejavno sodeloval pri delu za zedinjenje pravoslavnih Slovanov s katoliško Cerkvijo. Živo se je prizadeval za edinstvo med "vlaškimi" begunci v habsburški Hrvaški in po obrobju Kranjske (Žumberk), tudi v zvezi z ukrajinskimi duhovniki iz kroga metropolita Rutskega. Ko bi dunajski dvor in rimska kurija bolje poslušala njegove konstruktivne predloge v "uskoškem vprašanju", bi takoimenovana marčanska eparhija imela bolj zagotovljen razvoj.

Žal se iz Hrenovega osebnega prizadevanja ni mogla izkristalizirati preoddaja ljubljanskega škofijskega sedeža. Njegovi nemški aristokratski nasledniki v dobi konfesionalnega absolutizma in baroka niso imeli čuta za življenjske potrebe in svojitne težnje naroda, ki je bil izročen njihovi višjepastirski skrbi. Vendar Valvazor še našteva sv. Cirila in Metoda med svetniki, ki se na Kranjskem posebno častijo. Toda zavest, ki je ni gojilo cerkveno vodstvo, je vedno bolj ginila. Ko je Pohlinov brat Jožef 1773. na Dunaju govoril svoj hvalni govor v čast sv. Cirilu in Metodu, ju je slavil kot "moravska deželna patrona".

Tvorec sedanje ciril-metodijske zavesti slovenskega katolicizma je Anton Martin Slomšek, ki je spoznal narodno-religiozne perspektive in apostolske dimenzije ciril-metodijske misli. Narodu, ki se je zavedel svojega posebnega mesta v vesolju narodov, je razodel njegovo lastno poslanstvo v vesoljni Cerkvi. Slomškov temelj je bil tako trden, da je njegovo izročilo obstalo, tudi ko so ga v Mariboru nasledili škofje majhnega osebnega formata. Da bil nemško misleči škof Stepišnik ni nič spremenil glede slovesnosti ob tisočletnici prihoda svetih Solunčanov v slovansko blagovestništvo, ki jih je za leto 1863 še pred svojo smrtjo pripravljaj Slomšek, je bilo zgolj dejanje pietete do prednika. Središče ciril-metodijske misli med Slovenci je že to jubilejno leto postala Ljubljana, kjer je zlasti kanonik Josip Marn nadaljeval z delom Slomška, v katerem je bistro prepoznal našega "drugega Metodija".

Zavzetost za delo svetih slovanskih učiteljev je bila Dunaju sumljiva, celo potem, ko je z okrožnico Grande munus Leon XIII. 30. septembra 1880. razširil liturgično čaščenje sv. Cirila in Metoda na vesoljno katoliško Cerkev. To leto je ljubljanski škof Janez Zlatoust Pogačar izdal lepo pastirsko pismo o sv. Cirilu in Metodu, ki diha Slomškovega duha in črpa iz tudi tedanjega shromnega domačega slovstva.

Slovesnosti v spomin tisočletnice Metodove smrti 1885. so zajele vse slovenske kraje. Zvesti uresničevalec vodilnih idej Leonovega pontifikata ljubljanski škof Jakob Missia je s svojim pastirskim pismom k temu spominjanju povezal domače podvige s cilji vladajočega pape-

ža. Po letu 1885 pa je zanimanje za Bratovščino sv. Cirila in Metoda skoraj popolnoma prenehalo, ciril-metodijska misel se pa nacionalistično sekularizirala.

Polpreteklja sprostret ciril-metodijske misli in dejavnosti med Slovenci je predvsem delo prelata Grivca, ki je celotnemu gibanju dal trdno teološko podlago, pa se zanj tudi ubadal z nadrobni organizacijskim delom v Apostolat sv. Cirila in Metoda, ki ga je po njegovi pobudi 1909. uvedel v ljubljansko škofijo škof Jeglič.

Jeglič je bil že v dijaških letih ud Bratovščine sv. Cirila in Metoda, na ljubljanski škofijski sedež je prišel z osebnimi izkušnjami apostolata na Balkanu, sam je teoretično razmišljal o problemih edinosti in svoje razprave priobčeval v reviji Balkan, ki je bila posvečena delu za zedinjenje. Tako je z vsem osebnim ognjem in stvarnim poznanjem vzpodbujal in ščitil prizadevanja profesorja Grivca. Za Jegličevega škofovanja je Apostolat sv. Cirila in Metoda prvič predmet škofijskih pravnih določb. Tretja sinoda leta 1924. ga našteva med priporočenimi cerkvenimi družbami (Sklepi in potek..., str. 150). 1925. se je v Ljubljani vršil mednarodni kongres za preučevanje vzhodne teologije. 1927. pa je "Kraljestvo božje", glasilo ACM začelo redno izhajati kot mesečnik. Na pobudo iz Ljubljane so za 1100 letnico Cirilovega rojstva 1927. škofje Jugoslavije izdali pastirski list, v katerem terjajo, da se ACM uvede v vseh župnijah kraljevine. Leto prej je stalež udov ACM v nezasedeni Sloveniji izkazoval 190.000 vpisanih, večji del v ljubljanski škofiji.

Ko je škof Gregorij Rožman 1930. prevzel vlado ljubljanske škofije, je bila Ljubljana že priznana in dosti dejavno središče ciril-metodijskega gibanja.

Dr. Gregorij Rožman ni pripadal ožjemu krogu sodelavcev za cerkveno edinstvo, ki se je zbiral okoli profesorja Grivca. Ko so ob dr. Rožmanovi posvetitvi vsa glasila katoliških dejavnosti izražala upe v novega škofa, je mesečnik ACM značilno molčal. Že ko je Slovenska orlovska zveza izdala odlični dr. Rožmanov mladinski molitvenik "Besede življenja" (1927.), je profesor Grivec v KB želel, da bi bila v molitveniku, pa tudi pri orlovstvu bolj poudarjena cirilmetodijska misel. Pavle šuman, ki je na beograjski univerzi vodil akademsko društvo sv. Cirila in Metoda, za svoj apostolat ni dobil direktne pobude od svojega duhovnega vodnika dr. Rožmana. V času konkordatske krize 1935. je prof. Viktor Novak v reviji beograjske lože "Javnost" (št. 9) namigaval, da so bili ljubljanski teološki profesorji Srebrnič, Rožman in Ujčić izbrani za škofe, ker so odklanjali glagolsko bogoslužje in jih postavljala v nasprotje s prof. Grivcem. Toda kot mnogo V. Novakovih trditelj, spada tudi ta v kraljestvo legend.

Toda vprav škof Gregorij Rožman je izrekel doslej najbolj slovesno izpoved o najbolj konkretni cirilmetodijski nalogi slovenskih katoličanov. Na evharističnem kongresu 1935 je 30. junija spričo papeževega legata kardinala Avgusta Hlonda v pridigi med legatovo sv. mašo, ki je veljala za višek kongresnega čaščenja, po stotisočglavi množici Slovincem klical z zanosom najboljšega cerkveneaa govornika v državi v zavest njihovo veliko katoliško poslanstvo.

"V naši domovini zija še globok prepad verskega razkola. Zgodovinsko dejstvo je pred nami. Vzhodni kristjani, pravoslavni, so ločeni od središča Cerkve, ki je v nasledniku sv. Petra, od Kristusa samega postavljenem vrhovnem pastirju cele črede. Nismo krivi ne mi ne oni. Krivda je drugod, a dejstvo je. Čež ta prepad moramo zgraditi most. Božja previdnost je vprav nam naložila to prevažno nalogo. Kako, s čim bomo premostili stoletja obstoječi prepad? Prepada, ki ga še danes skušajo poglobiti in razširiti? Edino ljubezen ga bo premostila, ljubezen, ki izhaja iz ognjišča presv. Evharistije. Če bomo mi prežeti od ljubezni Jezusove, ki jo črpamo pri sveti maši in pri pogostem ter vrednem svetem obhajilu, in če bo naš zgled in naša vnema v ljubezni vnel naše ločene brate k enaki dejanski ljubezni do presv. Rešnjega Telesa, katerega tudi oni imajo, a premalo poznajo, potem bo skupna ljubezen do Jezusa v presveti Evharistiji most, ki bo zvezal oba odtujena si bregova. Na tem mostu se bomo srečali in objeli v ljubezni Kristusovi in od tedaj bo ena čreda in en pastir. Katoličani Jugoslavije, kakšna naloga nam je naložena od božje Previdnosti! Razumevajmo jo, vršimo jo v ljubezni Kristusovi, ki "vse upa, vse prenaša in nikoli ne mine" (1 Kor 13, 7. 8.). Gospod Jezus, daj nam in našim ločenim bratom te ljubezni in uresniči med nami svojo poslednjo željo, da bi bili vsi eno!" (Drugi evharistični kongres za Jugoslavijo v Ljubljani, str. 535.)

Vprav temu passusu je posebno vidno pritrjeval kardinal Hlond, kar so opazili vsi, ki so imeli srečo tedaj nahajati se na stadionski tribuni. Bilo je srečanje dveh enako usmerjenih duhov, saj je bil ravnokardinal Hlond tisti poljski primas, ki je dokončno zlomil nerazumevanje za cirilmetodijsko misel v znatnem delu poljskih katoličanov. Na slovenski ravni imajo te programatične besede škofa Rožmana še toliko večji pomen, ker je škof s prireditelji kongresa pojmoval evharistični kongres 1935. kot osnovo novemu razmahu katoliškega življenja v času, ko so začele odpadati omejitve diktature.

Na zle kulturne in socialne nastopke razkola za slovanske narode

GLAS

Vam prinaša s pisano vsebino kopico novic in s tem pregled kulturnega ustvarjanja med nami, v domovini in po svetu. Prav ta dvojina številka je bogata po esejih in poročilih.

Veseli nas, da Vam moremo služiti in skrbeti, da smo na tekočem Vi in mi. Vendar omogočajo takšno delo poleg vsega drugega tudi stroški, ki se ob naraščanju cen v tisku in knjigarnah vsaki dan večji. Mnogi prejemajo list še vedno brezplačno, ker upamo, da se bodo odločili, postali bodisi naročniki naših publikacij bodisi propagandisti za naše knjige med tistimi, ki še niso naročniki, pa bi mogli biti. Vaše sodelovanje, Vaš prispevek v tiskovni sklad na naj pokaže, da je list tudi Vaš

GLAS.

— Walt Whitman Rostov, profesor ekonomske zgodovine na Massachusetts Institute of Technology v Cambridgeu (ZDA), v svoji stroki že priznan pisatelj, je iz svoje zadnje knjige o fazah ekonomskega razvoja v londonskem Economistu priobčil okrajšano izdajo. Naslovil jo je v podnaslovu "Nekomunistični manifest" in jo predložil Sovjetskemu odboru za kulturne odnose kot diskusijsko bazo. Vljudna ponudba je vzbudila jezav in neolikan odgovor v moskovski Pravdi 19. oktobra lani. Neokrajšana izdaja je izšla letos.

— Na javni seji petih francoskih Akademij je pisatelj Marcel Achard trdil, da policijski roman izhaja iz grške antike. Sofokles naj bi bil začetnik žole kriminalnega romana - podlistka, čigar vrh je dosegel francoski pisatelj Eugène Sue, filozof in matematik Arhimedes pa je začel s šolo detektivskih kriminalnih romanov, ki je dosegla višek z deli Conana Dolya z zgodbami o Sherlock Holmesu.

— Romunski pisatelj Petru Dimitriu in žena sta si izbrala svobodo. Prišla sta v vzhodni Berlin, kjer sta se odločila najprej nobegniti v zahodni del mesta. Kmalu potem sta bila že v Parizu. Dimitriu je star 36 let in je avtor šest knjig, ki so zelo prevajane v deželah za železno zaveso. Najbolj znan je njegov obsežni roman "Bojarji" ki bo kmalu izšel v francoščini. Dalj časa je urejal v Bukarešti revijo "Viatza Romanaesca", potem je bil ravnatelj državne založbe za literaturo in umetnost ter predsednik vrhovnega sveta za državna izdanja. V Franciji je izjavil: "Izbral sem izgnanstvo, da bom mogel pisati svobodno zato, da bo tudi naša dežela dala svoj delež vesti človeštva."

— Jugoslovanski gospodarski dostojanstvenik, ki je potoval po

JUBILEJNO NAROČNINO so plačali: dr. Rajko Ložar, ZDA, 25 dolarjev; rev. Marko Kranjc, Rim, skupno z darom 1040.— pezov.

DAROVI. N. N., Lanus, 736.— pezov; M. Kremžar, Hurlingham, 500.— pezov.

Za TISKOVNI SKLAD GLASA. Gospa Mačkova, R. Mejia, 100.— pezov; N. N., Temperley, 1000.— pezov; Jakob Pavlovčič, San Martín, 500.— pezov; Franc Vilfan, 10.— pezov; Franc Jager, 20.— pezov; Slavko Reven, 20.— pezov; Ludvik Šmalc, 15.— pezov. Vsi ti iz Lanusa.

Iskrena hvala!

— Prijatelj iz Morona nam piše: "Zelo rad Vam ustrezem... Slov. kult. akcija mi je zelo pri srcu. Zasedujem njeno delo in Vam želim veliko uspehov. Slov. kult. akcija je gotovo najbolj pozitivna ustanova naše emigracije in najbolj koristna za kulturni in duhovni razvoj slovenskega naroda. Bog daj, da bi našla razumevanje pri vseh Slovencih in si ustvarila močan temelj, na katerem bi mogla v miru in še bolj razviti svoje delo. Nepopravljiva škoda bi bila, če bi se začelo njeno delo majati. To ne bi bilo samo slabo spričevalo za našo emigracijo, ker ne bi znala varovati ustanove, za katero nas mnogi mnogo večji narodi zavidajo, pač pa bi omajalo tudi pogum in delo pri mnogih idealistih, kar bi se kvarno poznalo tudi pri delu na verskem, socialnem in političnem polju. Vem, da ne potrebujete niti moje hvale, niti spodbude, napisal pa sem zato, da Vam bo dokaz, da mnogi Vaše delo spremljajo z najboljšimi željami."

— Prijatelj iz Evrope nam piše: "Iz Avstrije sem se primaknil sedaj nekoliko bliže. Šele sedaj, ko gledam graške dneve od daleč, vedno bolj čutim, koliko ste mi pomagali z Vašimi pošiljkami. Vse, kar ste mi poslali, sem razdelil med znance in nekaj so dobili tudi prijatelji v domovini in vem, da je tudi tam Vaše delo opravilo svoje poslanstvo. Pred nekaj tedni je bil pri meni prijatelj iz domovine. Na mizi je videl Vaš Glas; prebral ga je od prve do zadnje vesti. Ker nisem imel več vsega Vašega pri sebi, je prosil, če lahko pride prebrat naslednji dan. Pri znanjih sem nabral vse, kar je bilo na razpolago. Prišel je ob dveh popoldne in bral do devetih zvečer in še je prihajal. Ko je vse prebral, se je ves srečen poslovil. Dolžan sem Vam nekaj za naročnino. Pa je bil tukaj neki Vaš prijatelj iz Argentine in sem mu ministriral pri maši. Ko sem mu povedal za dolg, je rekel, da naj bom kar brez skrbi, bo že on poravnal. Prosim Vas, da sporočite gospodu mojo iskreno zahvalo. Dasi sem tako daleč od Vas, Vas bom spremljal v duhu z željo, da obrodijo Vaše poslanstvo sad v največji meri..."

— Pri založbi "Martinus Nijhoff" v Haagu na Nizozemskem je v tisku knjiga dr. Petra Remca o "The Position of the Individual in international Law according to Grotius and Wattel". Predvidoma bo knjiga na prodaj za božič.

— Slovenski frančiškan p. Vendelin Špendov ofm, ki je pred leti dosegel naslov master's degree iz glasbe na čikaški univerzi, pri znanem ameriškem skladatelju dr. Čerepninu, je zelo plodovit skladatelj. Poleg treh maš,

ODPRTO PISMO VLADIMIRU KOSU OB ZBIRKI "DOBER VEČER, TOKIO"

Dolgo sem prebiral Tvoje pesmi, precej lističev sem popisal —rdeče, modro, črno— in zdaj bi mogel napisati dolgo kritiko po vseh pravilih: o lepi preprosti opremi, o izrazito japonski barvi platnic, o nenavadni mavrični barvi papirja — več, mi smo še klasični, ugaja nam lepa bela, ročno izdelana poila in elegantne starinske črke —; razpisal bi se o socialnem ozadju Tvoje poezije, ki je navzoče vse od začetka (pred petnajstimi leti si pisal o D. P. in kako se pripelje šef s fordov v urad), o izvirnosti in moči nekaterih Tvojih podob in povezav; očital bi Ti nekaj slovničnih napak in jezikovnih trdot, obenem bi pa vprašal psihologe in pedagoge, kako je mogoče ohraniti materni jezik in ga še celo obogatiti, če ga mesec in leta z nikomer ne govoriš in začenjša že tudi misliti v tujem jeziku, ki je po sestavi in duhu popolnoma drugačen; razčlenil bi Tvoj pesniški svet, tematiko izrazne oblike, določil stopnjo razvoja, iz navedkov bi izluščil Tvojo estetiko in zaključil, da je Tvoja zbirka izvirna, mlada, pomembnejša kakor Podbevškova "človek z bombami", čeprav bo dejansko ostala morda še bolj brez odmeva, kakor je ogromna večina slovenskih mladih pesnikov ne bo brala.

Bralo Te bo petsto ljudi in skoraj vsi Te bodo obsodili ali vsaj pomilovali. Vem, dovolj si bister, da si ne delaš utvar, in dovolj trden, da Te ne bo preveč pobilo, ker si se znal že ob razsodbi literarne ankete pred šestimi leti —čeprav ne čisto brez bridkosti— nasmehnuti; zato ni treba, da bi Te tolažil s Cocteaujem (La masse ne peut aimer un poète que par malentendu) in s St. J. Perseom (do zdaj ga je bralo le deset tisoč ljudi). Pač pa se mi je pri vsem tem zazdelo rahlo smešno in malenkostno, da bi pisal tako akademsko kritiko in se poleg tega še izpostavil nevarnosti, da bi streljal mimo cilja, kakor tisti Tvoj kritik "nekoč, pred davnimi leti na starem Kontinentu"... Vem tudi, da si napisal te pesmi predvsem zase ("Pesmi zate in zame", praviš v podnaslovu), ker Ti je pesem potrebna kot vsakdanji kruh, kakor dihanje, ker ti vsako doživetje, vsako srečanje, vsaka stvar zazveni pod rokami. Pesem Ti ni blagoslovljeni trenutek, ekstaza, ampak življenje samo; v tem je Tvoja moč — in morda obenem tudi Tvoja šibkost.

Ob Tvojih pesmih pade večkrat beseda "banalnost"; tudi sam sem imel včasih ponekod ta vtis. Zdaj bi bil bolj previden. Kje je meja med banalnostjo in poezijo, med naivnostjo in globino? Ali nimajo najbolj preproste in vsakdanje stvari največ žive poezije, ker so najbolj neposreden izraz življenja? Ali niso najbolj enostavne stvari najbližje resnici? Včasih se morda igra ponesreči in beseda izgubi čar, ki ga je imelo doživetje: igra z ognjem ni lahka stvar, biti žongler besed je težek poklic in tudi pri največjih pesnikih ni vsak verz čisto zlato. Marsikdaj govorimo o banalnosti in preproščini, ker ne znamo gledati več s preprostimi in nedolžnimi očmi.

— Med največje dogodke letos v Moskvi štejejo premiero Sergija Prokofjeva opre v 13. slikah z epilogom "Vojna in mir", po romanu L. Tolstojah. Avtor je opero komponiral od leta 1941. do 1953.

— Ljubljansko gledališče "ad hoc" na ljubljanskem eksperimentalnem odru je uprizorilo prvo slovensko dramo o jezljivi mladini našega časa. Dramo je napisal Marijan Rožanc z naslovom "Jutro polpretekelega včeraj"; izšla je pa najprej v reviji Naša sodobnost. Gladiliški kritik Vladimir Kralj piše o izvedbi med drugim: "...tudi mi smo dobili dramo o jezljivi mladini. Delo ni posnetek Osbornove Ozri se v gnevu, saj postavlja problem naše mlajše generacije v dovolj izvirni, naši zgo-

dovinski resničnosti ustrenejši dobi. V primeri z Osbornovim junakom... je Rožančev Ludvik neprimerno bolj iskren in prepričljiv, čeprav je na zunaj enako anarhičen ali celo bolj kot Osbornov Jimmy... Družbeni pomen Rožančeve igre je v tem, da nam je poleg našega jezljivega mladeniča pokazala tudi našega nejezljivega in s tem opozorila na neki družbeni moralni problem našega časa, ki ni lahko rešljiv."

Oder 57 je na ljubljanskem eksperimentalnem odru uprizoril slovensko dramsko noviteto Dominika Smoleta "Antigona". Tudi o tem delu piše Vladimir Kralj dalje kritično poročilo, ki ga zaključuje z besedami: Tako idejno bogatega in stilno dovršenega dramskega besedila nismo slišali na

Mnogi Ti očitajo pesniško eksperimentiranje in novotarstvo, uporništvu. Kaj bi tajil, tudi mene motijo nekatere podrobnosti; vendar sem prepričan, da je Tvoje pionirsko delo v bistvu docela pozitivno in čez dvajset let se bodo mnogi, ki Te zdaj morda obsojajo, z njim ponašali. Saj jih razumem: dandanes je v vseh panogah človeške dejavnosti tak in tako nagel razvoj, da mu večina ne more več slediti. Smo v dobi analize in iskanja, hipotez, ki veljajo morda le od danes na jutri, a imajo svoj pomen za celotni napredek. Galilejevim sodnikom ni bilo lahko priznati, da zemlja ni miren splav v oceanu veselja, ampak kroglja, ki se ti neprestano izmika pod nogami. Vsi imamo radi mir in preizkušene formule — quieta non movere —, zato gre nujno življenje v marsičem mimo nas. Ti se tega bojiš in si šel morda nekoliko preko mere, kakor vsak, ki orje celino. Glavno je, da Tvoje iskanje neizhujenih poti ni razkazovanje in napuh, ne puha želja po novem za vsako ceno, ampak notranja nuja, ki ima svoje korenine v spoznanju. Estetski temelj Tvoje poezije pa je spoznanje, da je prvi pogoj umetnosti pristnost: ni Ti toliko za lep verz in za zunanjo jasnost, ampak bi rad, da bi bila Tvoja pesem čim bolj neposreden in resničen izraz doživetja: ne lepe besede, ampak polnost življenja. Življenje pa je zate precej drugačno, kakor za večino izmed nas: kot misijonar si dvakrat brezdomec, geografsko in psihološko izoliran, sredi japonske pokrajine, kjer je vse poezija (denimo, da je tako), v tokijskem predmestju, kjer gledaš vsak dan človeka brez tančice in brez maske, z občutljivostjo pesnika in s srcem misijonarja. Zato ni čudno, če je Tvoja beseda včasih ostra, trpka, celo kruta — vsaj za nas, ki smo navajeni na naš urnik, na mirno varnost našega življenja, na naše abstraktne miselne igre. Zato se nam morda zdi, da je v Tvoji pesmi glas upornika, v resnici pa je le beseda usmiljenja nad človeško telesno in duhovno bedo (Množica se mi smili): kot duhovnik si poročen z božanstvom in s človeštvom in ker si tudi pesnik, razumeš logaritem mokrih vej čez zid in slišiš, kako "grde stvari potihoma jokajo s prvima Iznancema". Temelj Tvoje poezije je liubezen do človeka, ki je otrok božji, čeprav je grd in umazan. In ker govoriš iz ljubezni in pišeš "na košček spoznane bridkosti", smeš povedati marsikaj, kar bi moral sicer zamolčati. Zaradi ljubezni, ki jo skoraj fizično čutim za vsakim, še tako krutim izrazom, so Tvoje tudi najbolj rezke in pekoče besede molitev: brez nje bi bile nesmisel, krivica, bogokletje. Zato pa je tudi v Tvoji navidezni razbitosti velika enotnost in kljub problematičnosti velik mir.

Ko sem prišel do tega zaključka, sem sklenil, da Ti bom namesto kritike napisal odprto pismo, ki je, kakor vsa odprta pisma, namenjena bolj Tvojim bralcem, kakor pa Tebi. Rad bi namreč, da bi premagali prvi nasmešek, začudenje ali odpor in bi z odrtim srcem odkrili lepoto te pogumne in najpomembnejše zbirke v sodobni slovenski poeziji.

Rafko Vodeb

Louvain, 21. novembra 1960.

Slovenskem že od Cankarja dalje. In to je nemara za dramski prevenc, kar Smoletova Antigona je, skorajda pohujšljiva pohvala."

Zanimivo pa je, da se uprizoritev obeh del ni dotaknil, kakor da bi ga delo režiserjev in igralcev ne zanimalo.

—Edvard Kardelj je napisal novo knjigo o "Socializmu in vojski". Moskovska Pravda je 2. septembra 1960 delo kot nemarksistično odklonila zviška v znanem polemičnem slogu. Trdi, da delo ni samo nemarksistično, ampak tudi nestrokovno. Kardelj je s svojim spisom hotel podpreti ruske teze v sporu s Kitajci. S posebno brutalnostjo so kremeljski voditelji hoteli po mnenju najboljših razlagalcev pokazati, kako nič ne po-

trebujejo pomoči jugoslovanskih komunistov.

— Prvi mednarodni kongres skladateljev in glasbenih piscev je bil letos v Dubrovniku. Prišlo je čez 100 glasbenikov iz ZDA, Poljske, Francije, obeh Nemčij, Nizozemske, Bolgarije, Madžarske, Italije. Bilo je več koncertov, kjer so predvajali izvirna dela. Velik uspeh je dosegel tržaški skladatelj Pavel Merku, ki si je v slovenski glasbi pridobil že lep sloves. Njegove skladbe so izvajali že orkestri v švici, New Yorku, po Nemčiji in drugod. Zlasti izvajajo njegovo kantato na tri Kosovelove sonete. Na kongresu v Dubrovniku sta imela velik uspeh tudi slovenska skladatelja Primož Ramovš in Ivo Petrič.

zbirke Marijnih pesmi za mešani zbor in orglje, otroških spevov in klavirskih skladb, je ustvaril kantato "Revertimini". Besedilo zanj mu je priredil nekdanji profesor bibličnih ved v Lemontu p. Kalist Langerholz. Izraža hrepenenje Judov v babilonski sužnosti po vrnitvi v domovino.

— Zadnji Slovenec, ki je govoril indijansko, je bil benediktinski pater Roman Homar, ki je v starosti 94 let umrl lani 6. marca v St. Johnsu, v Minnesoti. Z njim se je zaključila doba, ki jo je začel škof Friderik Baraga.

— Dr. Tousaint Hočevar je objavil v ameriški geografski reviji "Geographical Review" oceno študije Vladimira Klemenčiča o "Pokrajini med Snežnikom in Slavnikom", ki je izšla kot 4. zvezek Del geografskega inštituta Slovenske akademije znanosti in umetnosti, v letu 1959.

— Pri Državni založbi v Ljubljani je izšel roman Mimi Malenškove "Temna stran meseca", v katerem opisuje borbo in padec Turjaka leta 1943.

FRAN ERJAVEC — UMRL

Na svoječasno, ne še popolnoma zanesljivo vest, ki jo je objavila "Svobodna Slovenija", da je umrl publicist Fran Erjavec, smo te dni prejeli žal potrdilo iz Ljubljane. F. Erjavec pa ni bil samo živahen in včasih borben publicist, ampak posebno v zadnjem času zlasti zgodovinar. Kot tak je bil že takoj od ustanovitve našega historičnega odseka naš ustvarjalni član. Za Slovensko kulturno akcijo je bil zelo zavzet in je n.p.r. posredoval poznanstvo in sodelovanje gospe Savinškove v Parizu ter sploh pri vsaki priložnosti budil zanimanje za nas. Med inozemskimi člani je bil gotovo najdelavnejši, saj nam je poslal svoje elaborate kar za tri kulturne večere in obširno razpravo za Zgodovinski zbornik. Prvo razpravo za argentinske Slovence je poslal že pokojnemu svetniku K. Škulju za "Slovensko besedo", pa je urednik ni do konca objavil. Njegovo največje delo v izseljenstvu — živel je največ v Parizu — je bila knjiga "Koroški Slovenci", od katere je izšlo doslej pet snopičev, ki obravnavajo zgodovino koroških Slovencev od začetkov do konca 18. stoletja. Čeprav bi najzanimivejši del (Jarnik, Majar, Einspieler itd.) šele sledil, so že dosednji zvezki prinesli toliko novega, da smo strmeli. V načrtu je imel še podobno zasnovano zgodovino primorskih in beneških Slovencev. To je bil tudi glavni razlog, da se je vrnil domov, da bi bil bližje virov. Z veliko vnetostjo je lotil dela in po dvanaest ur in več dnevno predsedel po knjižnicah ter tudi potoval v Trst, Gorico, Videm itd., obenem pa nadaljeval zgodovino Korošcev. (V Ljubljani je našel ves uradni material za dobo Ilirije.) Večino v domovini nameravanega dela gotovo ni mogel več izvršiti, ker ga je kmalu zagrabila zavratna bolezen. Za Slov. kult. akcijo je imel v načrtu še več stvari, tako prepustiti ji svojo korespondenco z Ivanom Cankarjem itd.

Pokojnega učenjaka, ki je bil tudi blagajnik Mednarodne svobodne akademije v Parizu, bomo ohranili v trajnem hvaležnem spominu!

M. M.

inozemstvu, je o Djilasovi knjigi rekel: "Djilas ima prav, samo to je napak, da je knjigo pet let prekmalu izdal."

— V nemškem prevodu je v Mainzu izšla sedaj pač najboljša katoliška razlaga prvih treh poglavij Geneze, ki jo je spisal holandski jezuit p. Henricus Rencene pod naslovom: "Prazgodovina in zveličanjska zgodovina. Izraelsko gledanje na preteklost po Genezi 1-3". Po sedanjem stanju eksegeze razglablja v 27 poglavjih najrazličnejša literarna in tudi zgodovinska vprašanja prvih treh poglavij svetega pisma in pri tem meri na stvari ustrezno pojmovanje religiozne izpovedi. Delo je zgleden primer delovne metode sodobne eksegeze.

— Tudi zapadni svet ni mogel mimo 9. novembra, ko je poteklo 50 let, odkar je na postaji Astepovo umrl L. N. Tolstoj. Petdesetletnica smrti je že prinesla več pomembnih del o velikem svetovnem klasiku. Kritika zelo hvali biografijo, ki jo je pri Julliardu izdal Daniel Gilles in imponantno tezo na Sorboni, ki jo je branil Nicolas Weisbein o religioznem razvoju L. Tolstoja (544 strani).

— Ljubljanski škof msgr. Anton Vovk je bil 20 oktobra promoviran za doktorja teologije honoris causa ljubljanske teološke fakultete. Promocijo je izvršil beograjski nadškof dr. Ujčić. Mons. Vovk je bil do zdaj že magnus cancellarius fakultete.

— Žena filozofa J. Jacquesa Maritaina, Riassa Maritain je 4. novembra umrla v njunem pariškem stanovanju. Raissa Umancov se je rodila v Rusiji 1883, pa je že v zgodnji mladosti prišla na Francosko. Na Sorboni je pri Bergsonovih predavanjih spoznala Maritaina. Poročila sta se 1904, 1906 pa sta skupaj konvertirala in prešla krst. Kot življenjska družica velikega tomista je Raissa prevedla nekaj Tomaževih tekstov in napisala Tomažev življenjepis za otroke. Po svojem značaju in izobrazbi je bila predvsem pesnica. Drugo svetovno vojno je z možem preživela v ZDA. Tam je spisala intimne spomine "Les grandes amitiés", živo podobo pariškega okolja, v katerem je preživela mladost. Leta 1948 so spomine ponatisnili v Franciji in je zanje prejela literarno nagrado Renouveau. Njen spomin bo neločljivo zvezan z osebo in delom J. J. Maritaina. Kakor je on njo usmeril, tako je ona imela velik vpliv posebno na njegovo pojmovanje poezije.

— Univerza Harvard je naznanila, da je skupina arheologov in teologov z desetih ameriških univerz odkrila ostanke Sihena, mesta in trdnjave, kjer se je dvajset stoletij pr. Kr. bojeval Abimelek, Gedeonov sin v starosti 64 let. Učenjaki so našli Sihen v bližini jordanske vasi Balatah.

je škof Rožman pokazal, ko je kot častni predsednik govoril na kongresu zveze slovanskih katoliških intelektualcev "Slavia Catholica", ki se je obhajal od 19. do 22. junija 1937. v Ljubljani. Poudarjal je, da imamo Slovenci po svojem številu in svoji naravni darovitosti v Evropi ogromno moč, vendar ne sodelujemo pri gradnji bodočnosti, kakor bi zaslužili. Morda največja rana v zgodovini slovanstva je cerkveni razkol. Vsaj katoličani moramo postati graditelji novega slovanskega mostu med seboj in zlitii moramo vse svoje sile v eno strugo, tako da bo slovanska moč pomagala graditi novo Evropo na temelju krščanstva.

Pod škofom Rožmanom je delo za cirilmetodijske cilje postalo po diecezanskem cerkvenem pravu obvezna naloga vsake župnije v ljubljanski škofiji, dobilo značaj uradnega škofijskega apostolata. Sinoda leta 1940., ki natančno loči med priporočenimi in ukazanimi verskimi družbami, v čl. 266 med petimi ukazanimi verskimi društvi na tretjem mestu, in sicer pred Družbo za širjenje vere, ukazuje Apostolat sv. Cirila in Metoda. čl. 548, ki izrecno obravnava ACM, uzakonja: "V vsaki župniji naj se ustanovi Apostolstvo sv. Cirila in Metoda (ACM)". v nadaljnjih stvkih navaja celo organizacijska sredstva, da "bi se ACM moglo čimbolj uspešno razširiti v župniji". Očividna je zakonodajčeva težnja dvigniti ACM, ki je v preveliko primerih bilo le seznam vpisanih udov, do lastnega delovanja. čl. 589 priporoča duhovnikom članstvo v Apostolstvu zedinjenja, to je zvezi duhovnikov pospeševalcev vesoljnega cerkvenega zedinjenja v duhu ACM. Pospeševanje dela za cerkveno edinstvo je po čl. 547 dolžnost vsakega duhovnika. Druga alineja tega člena naroča, da dušni pastir "o bratih, ki so ločeni po veri, govori z ljubeznijo" in poučuje ljudi o pravi verski strpnosti. V čl. 457, 8 so dani nadrobni predpisi za liturgično obhajanje praznika sv. Cirila in Metoda. O ACM govore tudi Pastoralne instrukcije za ljubljansko škofijo na str. 184 - 185.

Apostolatu v Srbiji in Makedoniji je bil škof Rožman vedno velikodušen podpornik. Kadar je šlo za diasporo, se je odpovedal tudi tako obetajočim mladim delavcem, kot sta bila sedanji beograjski generalni vikar dr. Janez Jenko in nekdanji skopelski gen. vikar Alojzij Turk. Škof skopeljski dr. Janez Frančišek Gnidovec (umrl 1939.) je lahko brez vseh omejitev nabiral duhovnikov za svojo škofijo. Leta 1939. je bilo od 20 duhovnikov v tej škofiji polovica Slovencev, med njimi kapitularni vikar Viktor Zakrajšek.

Za Rožmanovega škofovanja je bila sv. Cirilu in Metodu posvečena prva župna cerkev na Slovenskem, bežigrajska v Ljubljani. Pri posnemanju vrednem poskusu cirilmetodijski misli zajeti deželo, na Vzhodnem dnevu za ribniško dekanijo, ki ga je v Dobropoljah pripravil marljivi župnik Anton Merkun, je škof Rožman na svoj preprost pa globok način znal najbolj približati delo za edinstvo nešolanim vernikom.

Le zelo površno pero more cirilmetodijski lik ljubljanskega škofa Gregorija Rožmana utesniti v ta-le obrazec: "mož, ki je imel dosti (!) srca in globok čut za ločeni vzhod in vprašanja edinstvi".

V zdomstvu so trije bogoslovci ljubljanske škofije, ki sedaj kot duhovniki delujejo med Rusi, z njegovim blagoslovom odšli v Ruski zavod v Rim. Z njimi smo Slovenci šele pognali korenine v neposrednem vzhodnem apostolatu.

Unionističnih kongresov na moravskem Velehradu 1932. in 1936. se ni mogel udeležiti, pač pa je bil navzočen na njih dvojnikih na ameriškem Velehradu, Lisle (Ill.) 1956. in 1957.

Morda najbolj dragocena Rožmanova dediščina slovanskemu cirilmetodijskemu prizadevanju pa je spomin, ki ga je zapustil v versko najbolj zavednem delu pravoslavne srbske inteligence. Spomin "velikega slovanskega vladike", "vzornika za bodočnost vsemu slovanskemu jugu", kot je v pismu Slovincem ob škofovi smrti zapisal Bora M. Karapandžić. "To, kar je pokojni škof Rožman storil za brate Srbe, bo z zlatimi črkami zapisano v srbskih srcih za vse večne čase."

France Dolinar (Rim)

KRIZA SLOVENSKE PESMI

Oprostite, da se tako naravnost izražam. Morda se motim in te besede niso prav izrečene; ako pa imam v določenem (delo)krogu prav, nam bo, vsem prizadetim, pogled v obličje stvarnosti koristil.

Za primer sem vzel rubriko "Naša pesem" v Zborniku Svobodne Slovenije za leto 1960. Obsega pet (5) tiskanih strani, oglasi na koncu Zbornika štejejo deset (10) strani. Pesnik Janežič je prispeval eno pesem, Kos šest in Srebrnič dve. Vzemimo čisto možen slučaj, da Kos v bodoče ne dregne v kosti s številčno premočjo... ali bo Zbornik 1962 razveselil svoje številne bralce, recimo, s petimi pesmimi?... In Zbornik 1963 s tremi, in tako dalje (dobesedno), dokler ne bomo v letu 1965 ali 66 brali pod rubriko Naše pesmi: Glej naslednjo stran Za naše malčke. V istem Zborniku bo najbrž mogoče najti tudi tozadevni članek — nekrolog: K prerani smrti Naše Pesmi; pridane bodo fotografije pisem, ki jih je uredništvo bilo poslalo po svetu raztresenim pesnikom, proseč jih sodelovanj, in slike razglednic, telegramov, pisem in navadnih kart, s katerimi so se ustvarjalci opravičili, in to z resničnimi

razlogi. Iz članka bo torej razvidno, da krivde ni mogoče opredeliti, in da jo je treba iskati v nekem skrivnostnem "isk - ipsilon - zed" razmerju, pod katerim trpita vsaj uredništvo in ustvarjalec. In članek bo izzvenel v veselo tehnično brezhibno upanje, da bo nekoč mogoče odkriti X - Y - Z, kajti, da citiramo "avtorja bodočnosti", "človek je zmožen prodreti v tajno zgodovine in ustvariti uporabljivo znanost, človek je zmožen posnemati ekonomičnost narave in si ustvariti vsakdanjo tehniko, da, človek more ustvariti nov svet, svet, ki je pri Sloven-cih prešel v roman in novelo, a tvori pri ostalih narodih eno izmed najvažnejših literarno-narodno-kulturnih udejstvomaj. Vsekakor zanimiv etnološki pojav".

Celo v sv. pismu ni fatalnosti zgodovine, zakaj bi torej čakali na tok slepih struj? Zdi se mi, da vsi ljubimo pesem, slovensko pesem, pri kozarcu dobrega vina, v krogu prijateljev, in v tistih uricah zasebnosti, ko pride najbolj v poštev umetnina ali poskus umetnine, različen od narodne pesmi in pesmi za petje. So stvari, ki jih izreče le pesem, so načini, ki najdejo pot k našemu srcu le po pesmi, in prava pesem ljubeznivo popravi in dopolni, kar potrebuje popravila in dopolnila in pojasnila na trdih kvadratih tega sveta. Pesem je ljubezen snovi, in ljubezen pomeni edinjenje, povezanje v smisel, in moč daritve. Rekel bi, da je Bog ustvaril ta svet z zametki pesmi in čaka, da jih najdemo in izgovorimo; minerali, rastline, živali imajo tudi razmerje do lepote, na nagonski način. Pesem spada v naše življenje kakor kruh in luč; zato se mi zdi, da vsi na nek način doživljamo pesem odnosno to, kar lahko postane pesem, in da često hrepenimo po možnosti, da to čisto specifično doživetje zgrabimo za zmeraj — povedemo domov, uzakoni-mo, izrazimo. Prav to, kar je: nič več, nič manj!

Ker smo ljudje, nam pesniških doživetij — pesniških v pravkar omenjenem smislu — ne manjka. Škoda bi bilo, ako bi jih izbrabili le z novelo in romanom; pesem je svojevrsten prodor v stvarnost, tudi roman in novela morata vsebovati pesem — a pesem nista.

Zbornik izide enkrat na leto. Ko bi vsak pesnik, ki pride v poštev, prispeval le eno pesem... V teku enega leta je mogoče ustvariti vsaj eno drobno pesmico izključno za Zbornik; vsak dan življenja je poln motivov. In kar je lepega v tej eni, čeprav drobni stvaritvi, bo razmnoženo na toliko src, ki bijejo v bralcih. Pomislite! Vsak ustvarjalec, ki pride v poštev, bo prispeval vsaj eno pesem — kako pestra bo Naša Pesem! Pesem bo in bo naša: ta pesnik govori temu srcu, oni onemu, tretji tretjemu, sedmemu, devetemu.

Kot realisti tvegajmo še zadnjo podmeno. Ustvarjalci so tako zelo zaposleni z važnimi stvarmi, da jim ura za Zbornikovo rubriko — ura ali ure za ustvarjanja pomeni ekonomsko izgubo. Ako je ta razlog X - Y - Z razmerja, je temu lahko odpomoči. Zbornik organizira finančni sklad za ustvarjalce, da jim tako pomaga. Mislim, da bodo nekateri radi prispevali v "Sklad ustvarjalcev slovenske pesmi", saj bodo ekonomsko in duhovno odškodovani. A dvomim, da je pomanjkanje otipljivega honorarja tisti skrivnostni X - Y - Z, ki nam pozira pesnike in pesmi. Zbornik kot tak tudi ni; dokazal je bil svojo priljubljenost. Občinstvo tudi ni; slovensko občinstvo je zmeraj ljubilo pesem in še zdaj dosti žrtvuje za svoje romane in novele — in prečesto bere pesmi v tujih jeziki.

Končno ni važno, kaj ali kdo je X - Y - Z. Spoznajmo krizo in jo skušajmo rešiti: z uvedbo honorarja, ako je treba; s propagando mel mladim rodom izgnancev in izseljencev, da ne odvržejo dragocene dediščine, ki jo jim nihče ne more vzeti, in da porabijo svobodo tudi v ustvarjanju; s posebno častno stranjo, magari na začetku Zbornika, za Našo pesem, ako je treba; s posebnim koticom v istem Zborniku, kjer ljudje pišejo "Odperta pisma pesnikom"; ne, da bi jim povedali, kaj naj pesnijo, marveč, da jim zaupajo, kako so bili sprejeli njihovo pesem; ako je treba... s kritikami po naših časopisih, izpod peresa naših mnogoštevilnih profesorjev; (da ne bo zmeraj izzvenelo v stavek o že znanih imenih, nekako kakor slavni roman Na zapadu nič novega).

Najbrže so ti predlogi bolj primitivnega značaja (ako sploh imajo značaj...). A prav Zbornik, v katerem je (poleg koledarja) mnogo pesmi, lahko postane tovariš-spremljevalec skozi vse leto. Pesmi so tako rekoč brezčasne; vsak dan nas lahko (v razmeroma kratkem času) razveselijo, opogumijo, karajo, vodijo. Janežič poje v svoji Neznani gornili (Zbornik 1960, str. 115): "Tako svetla je pot." Začuden vprašuje, ali se zvezde užigajo, da, se, pa ne one na nebu. In Srebrnič se v istem Zborniku vprašuje (na strani 117) nekako, ko ugotavlja: "... so le strahotne sanje, ki žgejo mi oči". (Mimogrede omenjeno: kako lepo zvenijo posamezni verzi, četudi iztrgani iz celote, in po skoraj enem letu.) Dvoje pomenljivih izpovedi napisanih skorajda izključno za trenutno stanje naše pesmi, v preroški perspektivi pot skozi privid. In ali lahko verjamemo Kosu... smo vsi (v istem Zborniku, na strani 116) ljubimec in ribiči, veslajoči nepotlačeno med valovi življenja, in dokler ne prisede v čoln lepota, ne moremo priveslati na oni breg s srečo v srcu. Pesem je kakor magnet, ki ustvari polje privlačnosti — za Lepoto.

Oktobra 1960.

Vladimir Kos (Tokio)

— Organizacija Družabna pravda v Buenos Airesu je tudi letos pyredila socialni študijski dan, ki je bil posvečen vprašanju socialne pravičnosti in ljubezni. Predavali so rev. Jože Rant, ter gg. Avgust Horvat in prof. A. Geržinič. Obilna udeležba pa je pokazala, kako prireditve te vrste uspevajo, saj je bil letošnji študijski dan že osmi po številu.

— Nizozemski antikvariat "Martinus Nijhoff" je svetovno znan. Izdal je katalog za leto 1959 - 1960. Na zalogi ima svetovne knjižne redkosti, med njimi tudi slovenske. Kot posebno značilno redkost navaja katalog delo slovenskega duhovnika Smolnikarja, ki je na Baragovo povabilo odšel v Ameriko. Na prvi strani avtor A. B. Smolnikar navaja, da je bil "dušebrižnik nemške katoliške občine v Bostonu. Delo samo pa ima izredno dolg naslov: Pomembni dogodki ali zgodovinski dokazi, da je Jezus imenovanega profesorja in dušebrižnika pripravil za svojega posebnega odposlanca za združevanje narodov v svoji Cerkvi in mu ukazal, da mora javno tudi tako nastopati. Knjiga je izšla leta 1838 v Cambridgeu pri Bostonu in njena antikvarična cena je 31 in pol dolarjev. Katalog dodaja, da je na koncu nekaj strani "posvečenih življenjepisu tega mistika". Opozarja tudi, da je delo "very scarce — izredna redkost".

Isti antikvariat prodaja tudi celotne kolekcije Ljubljanskega zvo-na, vsega 61 knjig. Ponuja ga pod oznako "fine complete set of this important literary journal to which the best yougoslav authors contributed a. o. K. Glazer, Fr. Kos, M. Murko, K. Radić (?), St. Stanič, O. Župančič, K. Štrekelj, A. Ivan (Albrecht Ivan?), G. Janko (Glaser Janko). Cena kolekciji je 830 dolarjev (približno 65.000 pezov). Dalje so še na zalogi Slovenski biografski leksikon, kolekcija 39 dolarjev; Slovenski etnograf, 11 zvezkov, 60 dolarjev; Čas, znanstvena revija, 36 letnikov, 200 dolarjev; Časopis za zgodovino in narodopisje, 35 zvezkov, 250 dolarjev; Zbornik Slovenske matice in Ljubljani, 14 letnikov, 48 dolarjev K. Štrekelj, Slovenske narodne pesmi, 4 knjige, 93 dolarjev (založba pripominja: Monumental collection of slovenian folksongs - of great rarity) 93 dolarjev; Časopis za slovenski jezik, 8 letnikov (pravi: important journal on slovenian language... extremely scarce in complete state, especially with vol. I. of which nearly the whole stock was lost); Kos F.: Gradivo za zgodovino Slovencev v srednjem veku, 5 knjig, 85 dolarjev (complete set of this important standard work); Glasnik Muzejskega društva za Slovenijo, 26 knjig, 200 dolarjev (highly important journal of the greatest interest for the archeology and ancient history of Slovenia); Voditelj v bogoslovnih ve-

Slovenski kritik, esejist in publicist Josip Vidmar je letos slavil svoj petinšestdeseti rojstni dan. Ob tej priliki sta mu Društvo slovenskih književnikov in Zveza slovenskih založb podelili posebno življenjsko literarno nagrado in visoko odlikovanje mu je izročil sam predsednik vlade, Miha Marinko. Proslava je bila v soboto 15. oktobra. Tržaški titovski list "Primorski dnevnik" pa je 18. oktobra prinesel o tem izčrpno poročilo. V njem je tudi govor Josipa Vidmarja. Dejal je:

"Res sem globoko presenečen in pretresen od tega popolnoma izrednega odlikovanja, ki ga nisem pričakoval, ki ga pa vendarle sprejemam z zavestjo, da sem od nekdaj bil delavec — če hočete — tudi za socialistično kulturo. V moji miselnosti se napredek človeštva, ki je seveda nujno povezan s kulturo, prav tako nujno od nekdaj veže s socializmom in, če hočete, z njegovo najdognanejšo obliko, s komunizmom. Nikdar nisem tega govoril, ampak tovariš Zihlerl tukaj priča: ko sta me konec leta 1939. obiskala pokojni prijatelj, naš Boris Kidrič in Boris Zihlerl in me vprašala, ali hočem sodelovati s komunistično partijo, sem odgovoril, da hočem; in kakršen je Kidrič bil, me je tudi vprašal, zakaj to hočem, ali morete to razložiti. Razložil sem mu na ta način, da sem mu rekel: Zdi se mi, da je komunizem edina garancija človeštva, da bodo ljudje lahko živeli tako, kakor je danes dano samo nekaterim. Nisem mislil pri tem — in to sem tudi pojasnil — na bogataše, na tiste, ki živijo v izobilju, ampak na tiste, ki živijo z navdihom za svoje delo, ki živijo z veseljem do svojega dela, ki živijo v tem svojem svetu svobodni in srečni. V ta cilj sem imel vedno uperjene oči, in ko sem pisal literarne kritike in svoje eseje, sem se trudil, da bi v njih fiksiral bodisi lik takega bodočega človeka, bodisi tisto stanje, od katerega sem pričakoval uresničitve tega svojega intimnega ideala, ki pa se sklada v bistvu seveda s smotri velikega delavskega gibanja, ki ga poznamo pod imenom socializem. Moje politično delo je seveda bilo popolnoma zavestno in posvečeno tej nalogi, in kolikor sem kot nenadaren človek za politiko mogel prispevati, sem to storil rad in v globoki zavesti, da to ne pomeni samo sodelovanje pri reševanju Slovenije, slovanstva, Jugoslavije, usode naših narodov, ampak da to pomeni navsezadnje tudi tisto končno pot, ki jo hodi človeštvo, naj to danes hoče ali ne, oziroma, ki bi jo moralo ubrati, če bo hotelo priti do resničnega visokega razvoja, h kakršnemu stremi po svoji naravi na nekaterih poljih že danes."

"Komunizem — edina garancija človeštva..." in dalje: "Ko sem pisal kritike... sem imel vedno uperjene oči v uresničitve tega svojega intimnega ideala...", ne šele v letih revolucije, ampak vsaj že leta 1939... Kam je zašla pot moža, ki je hotel veljati v slovenski kritiki za dediča Levstika, Stritarja, Levca, Ivana Prijatelja... in se je v zadnjih letih spuščal v borbo za svobodo umetnostnega ustvarjanja celo s samim Borisom Zihlerlom? Ali je bilo vse pisanje v letih okrog 1930. in pozneje za svobodo slovenstva v svetu literature čisto preračunana služba komunizmu in partiji, zaenkrat še izven partije? Kajti po svojih izjavah je Josip Vidmar postal član partije leta 1948, ko je julija po konfliktu med jugoslovansko partijo in kominformom poslal maršalu Titu navdušeno pismo, v katerem izjavlja, da prosi za članstvo v partiji kot izraz svoje solidarnosti z maršalovim stališčem. Sicer pravi, da je politično nenadaren, vendar dostavlja, da je človeštvo v komunizmu našlo "pot, ki jo bo moralo ubrati..."

Vidmar je hodil v svetu kritike in tudi politike vijugasta pota, vedno pa je stremel za tem, da se je naslanjal na ljudi, ki so v politiki imeli v rokah ključne položaje. Če je bilo treba, je znal to tudi lepo prikrivati, tudi že pred komunizmom.

Bilo jih je mnogo, ki mu niso verjeli in se ga otesali kljub temu, da je znal s svojim peresom "blesteti". Med temi je bil tudi pokojni dr. Izidor Cankar, ki je v svoji družbi često trdil, da je Josip Vidmar spreten šarlatan.

dah, 19 knjig, 95 dolarjev, in komentar v prevodu navaja: Važna zgodovinska revija, ki jo je urejal zelo znani zgodovinar F. Kovačič, zlasti pomembna za cerkveno zgodovino. Naslov antikvariata je: Martinus Nijhoff, P.O.B. 269, The Hague, Netherlands. Kdor bo naročil, bo verjetno "kupil" izvođe ali letnike, ki so bili nekoč v njevogovih knjižnicah v domovini.

— Pri avtomobilski nesreči je 12. novembra letos umrl Gaston Berger, bivši ravnatelj francoskega visokega šolstva. Po znanstveni formaciji filozof je družil v sebi raziskovalca, učitelja in upravnika. V generalni direkciji visokih šol si je prizadeval za uvedbo modernih didaktičnih sredstev na fakulteto (1953-60). Utemeljel je novo sociološko panogo: socialno perspektivo. Obnovil je izhajanje Francoske enciklopedije, ki se je ustavilo v začetku druge svetovne vojne. Zastopal je Francijo v Unesco in pri drugih mednarodnih intelektualnih središčih.

— Poljski pisatelj Jerva Andrzejewski je bil do leta 1953 komunist in celo stalinist. Pozneje se je začel odmikati partijski liniji, začel je napadati ideologijo stranke in zlasti njeno diktatorstvo v slovenskih vprašanjih. Svoje nazore je podal v povesti "Temá na zemlji", ki jo je 1957 predelal tudi za oder. Predvajali so jo na oderu v Lodžu in je bilo delo mesece in mesece na sporedu; k predstavam so hodili iz Varšave, ki je 150 km daleč. Za dramo kritika navaja, da je en sam klic po svobodi duha in besede. Pred leti si je upal vrniti celo strankino izkaznico s spremnim pismom, v katerem pravi, da se kot pisatelj ne more utesniti v meje, ki jih stranka predpisuje knjižnim ustvarjalcem. Takih vajav je zlasti na Poljskem vedno več, vendar so opazovalci prepričani, da jih partija iz še neznanih razlogov dopušča, bodisi ker so ji potrebni, bodisi da z njimi meri razpoloženje med ljudmi. Majhni ventili naj preprečijo, da se veliki ne bi odprli nepričakovano in brez nadzorstva... Seveda se politika pri tem moti, ker se zlasti med mladino ideje o svobodi rade slišijo in zasidrajo...

ZGODOVINSKI ATLAS SLOVENIJE JE IZŠEL

Cena za Zgodovinski atlas Slovenije v prodaji je:

ARGENTINA: broš.: 250.— pesov, vez.: 300 pesov; Južna Amerika 320.— pesov (380.— pesov); Italija, Lit.: 3.700.— (4.400.—); Francija: NF 30.— (36.—); Anglija in Avstralija: 2 in ¼ (2 in ¾); Avstrija, šil.: 160.— (190.—);

Kanada: 6.— dol., (7.50.—).

"GLAS" je štirinajstdnevnik. Izdaja ga Slovenska kulturna akcija, Alvarado 350, Ramos Mejía, FCNDFS, Bs. Aires, Argentina. Ureja Ruda Jurčec. Tiska tiskarna "Federico Grote", Montes de Oca 320, Buenos Aires.